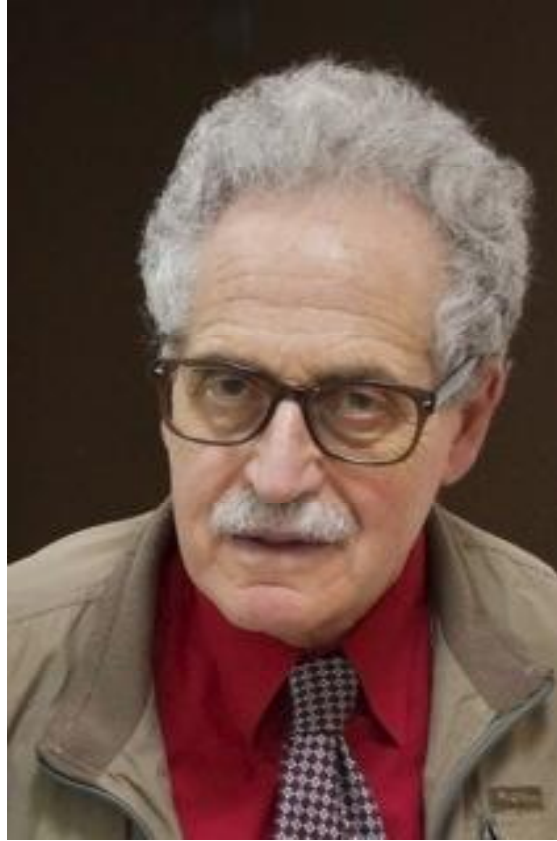

**Це число часопису
присвячене світлій пам'яті
Георгія Олексійовича БАЛЛА –
видатного українського психолога,
педагога і методолога, фундатора
загальноновизнаної наукової школи,
автора психологічної теорії задач,
концепції гуманізації освіти,
раціогуманістичного підходу
в методології людинознавства**

**Це число часопису
присвячене світлій пам'яті
Георгія Олексійовича БАЛЛА –
видатного українського психолога,
педагога і методолога, фундатора
загальноновизнаної наукової школи,
автора психологічної теорії задач,
концепції гуманізації освіти,
раціогуманістичного підходу
в методології людинознавства**

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Фундатори української психології

БАЛЛ ГЕОРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

(24.05.1936 – 23.12.2016)

22 грудня 2016 після нетривалого знедування пішов з життя відомий український психолог, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України **Балл Георгій Олексійович**.

Зовсім недавно, у травні 2016 року, психологи України відсвяткували славний ювілей – 80-річчя Георгія Олексійовича. Ніхто не чекав, що він так швидко піде від нас. Не дивлячись на роки, Г.О. Балл до останніх днів залишався активним і *плідним творцем та керівником науки, головою наукової школи раціогуманістичної психології*, чудовою і доброю людиною, гуманістом не тільки в теорії, а й у повсякденному житті. Десятки й десятки науковців і практиків користувалися його доброю підтримкою та висококваліфікованими консультаціями і порадами у своїх кроках на науковій ниві. Культурно вагомі нові наукові парадигми народжувалися під його пером. Наукова принциповість і вимогливість як ученого в Георгія Олексійовича поєднувалися з надзвичайною людяністю й добротою. Нам бракуватиме його порядності, толерантності, мудрості. Та з нами завжди будуть його ідеї й світла пам'ять про нього.

ПРО ВЧЕНОГО

БАЛЛ ГЕОРГІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ (народ. 24.05.1936, Київ – помер 23.12.2016) майже 60 років пропрацював в Інституті психології. Він був завідувачем лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Член-кор. НАПН України (з 2003). Професор (з 1993). Доктор психол. наук (з 1991). Канд. техн. наук (з 1964). Докт. дис.: “Основи теорії задач (система основних понять: психолого-педагогічний аспект)”. Основний напрямок досліджень – методологічні й теоретичні проблеми психології та суміжних із нею наук. Із 1958 працює в НДІ психології Міносвіти УРСР (нині – Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України). Учень Г.С. Костюка. У 1993–2014 роках за сумісництвом працював в Ін-

ституті педагогіки і психології професійної освіти (згодом перейменований на Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих) НАПН України. Автор 560 наук. праць, у тому числі 12 монографій, серед яких: Аппаратурный корреляционный анализ случайных процессов (1968); У світі задач (1986); Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект (1990), Концепция самоактуализации личности в гуманистической психологии (1993); Психологічні аспекти гуманізації освіти: книга для вчителя (1996); Діалогічна взаємодія у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи (1997) (у співавт.); Підготовка учнів до професійного навчання і праці. Психол.-пед. основи: навч. посібник (2000) (у співавт.); Психологія в раціогуманістической перспективе: Избран-

ные работы (2006); Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах) (2008); Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці / за ред. Г.О. Балла / (2012); Культуротвірна функція психологічної науки / за ред. Г.О. Балла (2014); Теоретико-множественный метод описания процессов и его применение в психологии (2016) (у співавт.).

Головні напрямки досліджень. Г.О. Балл започаткував нові наукові напрями, що стосуються: а) створення й застосування психолого-педагогічної теорії задач; б) визначення психолого-педагогічних засад гуманізації загальної та професійної освіти; в) раціогуманістичного підходу в методології людинознавства (зокрема, психологічної науки).

Головні ідеї, що обґрунтовувалися Г.О. Баллом:

1) принцип раціогуманізму передбачає визнання інтелектуальної культури (і науки як її головного осередку) одним із найважливіших здобутків людства та максимальне використання цього багатства у його гармонійній взаємодії з іншими складниками культури для розширення знань про людину та їх гуманістично орієнтованого застосування у різних сферах соціального життя.

2) наука як підсистема культури, що спрямована на пізнання дійсності раціональними методами, має обов'язково враховувати специфіку досліджуваних об'єктів (таких, зокрема, як людина та її психіка), а також взаємодіяти з іншими сферами культури, але не еклектично змішуватися з ними;

3) гуманістичні принципи взаємної поваги й конструктивної діалогічної взаємодії мають поширюватись на відносини між методологічними підходами, науковими й науково-практичними напрямами (зокрема, у психологічній царині); суперечливі змісти треба розробляти діалогічно, із униканням крайнощів догматичного монізму та еклектичного, "ледачого" плюралізму;

4) слід визнавати цінність (зокрема, у психологічному пізнанні) як природничо-наукової, так і гуманітарної методологічних традицій, які за спільної налаштованості на пізнання дійсності розрізняються наданням переваги у першому випадку точності й доказовості отримуваних знань, а у другому – повноті охоплення властивостей складних об'єктів;

5) для успішного пізнання складних об'єктів на основі взаємодії зазначених традицій доцільною є побудова – для тієї чи іншої предметної сфери – густої мережі чітких (диз'юнктивних) понять і комплексне використання різних варіантів їх співвіднесення із недиз'юнктивними (суперечливими й мінливими) реальними об'єктами (цей шлях апробовано в побудові й застосуванні теорії задач).

Дослідження проф. Балла Г.О. присвячені також удосконаленню поняттєвого апарату психології та суміжних із нею наук; теорії та методам апаратного кореляційного аналізу; методам професійного відбору; програмованому і комп'ютеризованому навчанню; психологічно обґрунтованій побудові навчального матеріалу й навчальних ситуацій; парадигмі діалогу в гуманізації суспільних відносин (передусім у сфері освіти); психологічним аспектам діяльності та професійної підготовки науковців, педагогів, практичних психологів, становленню духовності професіонала; аналізу категорії "особистість"; співвідношенню адаптації, нормовідповідності й творчості у функціонуванні особистості; сутності, психологічному змістові та співвідношенню особистісної свободи й особистісної надійності; ролі категорії "культура" у психологічній науці та культуротвірній функції останньої; шляхам підвищення системності психологічного знання; теоретичним засадам удосконалення етичної свідомості; оригінальному методу застосування теорії множин у методології психології.

Ця неординарна і видатна людина пішла із життя у вічність.

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ. СПІВЧУТТЯ ДРУЗЯМ, РІДНИМ І БЛИЗЬКИМ.

Колеги, співробітники і науковці

Президія Національної академії педагогічних наук України

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України

Президія Товариства психологів України

Дирекція, профспілкова організація та колектив Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України